

بررسی تأثیر افکار خودآیند منفی و عزت‌نفس بر استعداد اعتیاد در دانش‌آموزان

پسر

The Effect of Negative Automatic Thoughts and Self-esteem on the Addiction Potential in Male Students**Amir Karami**

MA in Psychology, Faculty of Educational Sciences and Psychology, University of Sistan and Baluchestan, Zahedan

karamiamir70@gmail.com

امیر کرمی

کارشناس ارشد روانشناسی، دانشکده علوم تربیتی و روانشناسی، دانشگاه سیستان و بلوچستان، زاهدان

چکیده

Abstract

The aim of this study is to predict addiction potential based on negative automatic thoughts and self-esteem in the boy students. The research design was descriptive, correlational and prediction. The study population consisted of all male high school students in Mashhad In the 94-95 academic year, 480 students were selected by random cluster sampling method, That first of seven regions of Mashhad randomly four regions, then from each region high school four, then three class randomly was selected from each high school, And finally of each class were randomly selected ten members. The instrument used in this study, Kendall and Hollon negative automatic thoughts questionnaire, Eysenck self-esteem questionnaire and addiction potential Wade and colleagues questionnaire. The results showed a significant positive correlation between negative automatic thoughts with addiction potential and there is a significant negative relationship between self-esteem and addiction potential. The contribution of negative automatic thoughts and self-esteem in predicting the addiction potential is significant.

Keywords: Addiction Potential, Negative Automatic Thoughts, Self-esteem

هدف پژوهش حاضر، پیش‌بینی استعداد اعتیاد بر اساس افکار خودآیند منفی و عزت‌نفس در دانش‌آموزان پسر بود. طرح پژوهش توصیفی از نوع همبستگی و پیش‌بینی بود. جامعه آماری پژوهش را کلیه دانش‌آموزان پسر دبیرستانی شهر مشهد در سال تحصیلی ۹۵-۹۴ تشکیل می‌دادند، که ۴۸۰ نفر از دانش‌آموزان با روش نمونه‌گیری خوشه‌ای تصادفی انتخاب شدند، بدین صورت که ابتدا از بین نواحی هفت‌گانه مشهد بطور تصادفی چهار ناحیه، سپس از هر ناحیه چهار دبیرستان، سپس از هر دبیرستان سه کلاس بطور تصادفی انتخاب شد، و در نهایت از هر کلاس ده نفر بطور تصادفی انتخاب شدند. ابزار مورد استفاده در این پژوهش پرسشنامه‌های افکار خودآیند هولون و کندال، عزت‌نفس آیزنک و استعداد اعتیاد وید و همکاران بود. نتایج نشان داد که بین افکار خودآیند منفی با استعداد اعتیاد رابطه مثبت معنادار و بین عزت‌نفس با استعداد اعتیاد رابطه منفی معنادار وجود دارد. همچنین سهم افکار خودآیند منفی و عزت‌نفس در پیش‌بینی استعداد اعتیاد معنادار است.

واژه‌های کلیدی: استعداد اعتیاد، افکار خودآیند منفی،

عزت‌نفس

مقدمه

نوجوانی از دیرباز به عنوان یکی از مراحل مهم زندگی مورد توجه بوده است. نوجوانی دوره رشد بین کودکی و بزرگسالی، که بین انسان و سایر پستانداران مشترک است (دال، ۲۰۰۴). در انسان، تغییرات گسترده در ظاهر بدن و تغییر سریع در شرایط شناختی در طول دوره بلوغ اتفاق می‌افتد (ولف و همکاران، ۲۰۱۳). به همین دلیل این تغییرات می‌توانند برای دانش‌آموزان یا خانواده‌های آنها مشکل‌ساز باشند. از جمله مسائل مهم و قابل توجه در نوجوانی موضوع و مسئله استعداد و گرایش به اعتیاد می‌باشد.

نظریه استعداد اعتیاد بیان می‌کند که برخی افراد مستعد اعتیاد هستند و اگر در معرض آن قرار گیرند، معتاد می‌شوند اما اگر کسی استعداد نداشته باشد، معتاد نمی‌شود (گندروا و گندروا، به نقل از زینالی، وحدت و قره‌دینگه، ۱۳۸۹). نوجوان مصرف‌کننده مواد، بالقوه دارای گرفتاری‌های منفی سلامتی و سالم زیستن فردی مانند خطر بالای صدمات و مرگ ناشی از خشونت میان فردی، تصادف، احتمال بالای درگیری با رفتارهای جنسی خطرناک و خطر بالا برای افکار و رفتار خودکشی است. همچنین بین نوجوانان مصرف‌کننده مواد، بیماری‌های روانی مانند اختلال سلوک و اختلالات خلقی یافت شده است. نوجوانان مصرف‌کننده مواد با مشکل عملکرد تحصیلی، کاهش نمره (افت تحصیلی)، غیبت از مدرسه، فرار از مدرسه و اخراج از مدرسه درگیر هستند. همچنین برخی تحقیقات نشان داده‌اند که بین مصرف مواد و درگیر شدن با جرایم رابطه وجود دارد و مصرف مواد در میان نوجوانان مجرم شیوع بالایی دارد. مصرف الکل در بین دانش‌آموزان با متغیرهای مصرف دائمی سیگار، خود تخریبی، رفتارهای خطرناک عمومی، تعدد دوستان سیگاری، وضعیت اقتصادی-اجتماعی بالا رابطه مثبت و معنادار دارد. مصرف الکل با مصرف دارو و بالعکس رابطه مثبت و معنادار دارد (وحدت و زینالی، ۱۳۸۸). مصرف مواد یک پدیده رشدی است که به صورت خطی از اوایل نوجوانی تا اوایل جوانی افزایش می‌یابد (یانگ و همکاران، به نقل از زینالی و همکاران، ۱۳۸۹). مصرف مواد مخدر یک مشکل پایدار است که منجر به کاهش سلامت عمومی، افزایش مرگ و میر، افزایش صدمات اجتماعی و داخلی، از دست دادن فرصت‌های آموزشی و حرفه‌ای، افزایش درگیری با سیستم قضایی می‌شود (لوگان، والکر، کول و لوکفلد، ۲۰۰۲). ممکن است اوج تجلی استعداد اعتیاد در طی زندگی، اوایل نوجوانی تا اوایل جوانی باشد (وحدت و زینالی، ۱۳۸۸). اعتیاد، قبل از آن

که فرد مصرف مواد را شروع کند، در طی دوران رشد به موازات شکل‌گیری افکار، عقاید، رفتار، شیوه زندگی، روابط اجتماعی، خصوصیات شخصیتی بستر ظهورش فراهم می‌شود (زینالی، وحدت و عیسوی، ۱۳۸۷). به عبارت دیگر قبل از آن که فرد به مصرف مواد روی بیاورد، زمینه و آمادگی آن ایجاد می‌شود که تحت عنوان استعداد اعتیاد مطرح است (فرانک و همکاران، ۲۰۰۳).

براساس تحقیقات انجام شده، فرایندهای اعتیاد تحت تأثیر باورها و نگرش‌های بیماران است. مفهوم طرحواره‌های شناختی به واسطه‌ی اهمیتی که در تعبیر و تفسیر موقعیت‌های خاص دارد، در نظریه‌های شناختی از جایگاه ویژه‌ای برخوردار است. طبق نظریه شناختی بک این طرحواره‌ها شامل، طرحواره‌های شناختی منفی (که به صورت عزت‌نفس پایین نمایان می‌شود) و عقاید خشک و غیرمنطقی (که به نگرش‌های ناکارآمد اشاره دارد) است (بک، راش، شاو و امری، به نقل از بابامیری، وطن‌خواه، معصومی، نعمتی، درویشی، ۱۳۹۲). نگرش‌های ناکارآمد فرض‌ها و باورهای جهت‌گیرانه‌ایی هستند که فرد نسبت به خود، جهان اطراف و آینده دارد (آبلا و کیتچ، ۲۰۰۷). از آنجا که افکار خودآیند منفی با ارزیابی منفی افراد از خود، جهان و آینده همراه است می‌تواند در بروز رفتارهای سازگارانه و غیرسازگارانه مثل اعتیاد نقش داشته باشد (بابامیری و همکاران، ۱۳۹۲). عزت‌نفس به عنوان رضایت شخص نسبت به خویش و احساس ارزشمند بودن می‌باشد. همچنین منظور از عزت‌نفس این است که شخص راجع به خود به چه صورت فکر می‌کند، به چه میزان خود را دوست دارد و از عملکرد خود چه میزان راضی است (حسینی، دژکام و میرلاشاری، ۱۳۸۶). نولان و هوکسما (۲۰۰۴) با توجه به نتایج حاصل از مطالعات، فهرستی از عوامل خطر برای توسعه اعتیاد به الکل را مشخص کردند از جمله: عوامل ژنتیکی، جنس، افسردگی، سبک‌های مقابله‌ای، تکانشگری، رفتار ضد اجتماعی، اعتماد به نفس (میتروویچ، پسیک، استوجانویچ و میلیسوویچ، ۲۰۱۴). همچنین یکی از درمان‌های اعتیاد، این است که روی افزایش اعتماد به نفس بیمار کار شود (میتروویچ و همکاران، ۲۰۱۴). بنابراین هدف پژوهش حاضر بررسی تأثیر افکار خودآیند منفی و عزت‌نفس بر استعداد اعتیاد در نوجوانان می‌باشد.

روش

روش پژوهش حاضر توصیفی از نوع همبستگی و پیش‌بینی می‌باشد.

جامعه، نمونه و روش نمونه‌گیری: جامعه آماری این پژوهش را کلیه‌ی دانش‌آموزان پسر دبیرستانی مشهد تشکیل می‌دهند که در سال تحصیلی ۱۳۹۴-۹۵ مشغول به تحصیل بودند. از کل جامعه ۴۸۰ دانش‌آموز به روش نمونه‌گیری تصادفی خوشه‌ای انتخاب شدند. بدین صورت که ابتدا از بین نواحی هفت‌گانه مشهد بطور تصادفی چهار ناحیه انتخاب شدند. سپس از هر ناحیه چهار دبیرستان انتخاب شد، سپس از هر دبیرستان سه کلاس بطور تصادفی انتخاب شد، سپس از هر کلاس ده نفر بطور تصادفی انتخاب و پس از هماهنگی‌های لازم با مدیریت و معلمان کلاس‌ها، پرسشنامه‌ها در بین دانش‌آموزان توزیع و پس از تکمیل جمع‌آوری شد. برای جمع‌آوری داده‌ها از پرسشنامه‌های زیر استفاده شد:

پرسشنامه استعداد اعتیاد: برای سنجش استعداد اعتیاد از خرده‌مقیاس استعداد اعتیاد (APS) پرسشنامه سنجش اعتیاد وید، باچر، مککنا و بنپوراس (۱۹۹۲) متشکل از سه خرده‌مقیاس استعداد اعتیاد (APS)، مقیاس پذیرش اعتیاد (AAS)، و مقیاس استعداد الکلی یا می‌بارگی مک اندرو (MAC.R) استفاده شد. پرسشنامه سنجش اعتیاد در ایران هنجاریابی شده است (مینویی و صالحی، ۱۳۸۲). خرده‌مقیاس APS یا «مقیاس استعداد اعتیاد»، شامل ۳۹ سؤال است. این مقیاس توسط وید و همکاران (۱۹۹۲) ساخته شد. ضریب پایایی این مقیاس در نمونه هنجاری (با فاصله یک هفته) در مردان و زنان به ترتیب ۰/۶۹ و ۰/۷۷ است (به نقل از مینویی و صالحی، ۱۳۸۲). در ایران پایایی مقیاس سنجش استعداد اعتیاد که APS یکی از خرده‌مقیاس‌های آن است در تحقیق آدرم، میرلطفی، نیک‌منش، شهیدی و کبخا (۲۰۱۴) با استفاده از روش آلفای کرونباخ ۰/۸۰ به دست آمده است.

پرسشنامه عزت‌نفس آیزنک: این پرسشنامه دارای ۳۰ سؤال می‌باشد. در این پرسشنامه به هر سؤال در صورت پاسخ صحیح نمره ۱، پاسخ غلط نمره صفر و مابین این دو نمره ۰/۵ تعلق می‌گیرد. بهرامی، سودانی، مهرابی‌زاده (۱۳۸۹) نیز پایایی این پرسشنامه را با استفاده از روش آلفای کرونباخ و گاتمن، به ترتیب، ۰/۸۳ و ۰/۷۷ گزارش کردند.

پرسشنامه افکار خودآیند منفی: این پرسشنامه توسط هولون و کندال (۱۹۸۰) تدوین شده است. متن پرسشنامه شامل ۳۰ عبارت می‌باشد که آزمودنی‌ها بر حسب میزان اعتقاد و باور خود به این افکار و فراوانی بروز آن طی یک هفته گذشته، گزینه‌هایی که با نمرات یک (هیچ وقت) تا پنج (همیشه) مشخص شده است را انتخاب می‌نمایند. پایایی درونی این پرسشنامه با

استفاده از محاسبه ضریب آلفای کرونباخ $0/97$ گزارش شده است (پیریگلو و همکاران، ۲۰۱۵). همچنین چون و همکاران (۲۰۱۵) میزان آلفای کرونباخ $0/93$ را برای این پرسشنامه گزارش کرده‌اند.

نتایج

به منظور بررسی رابطه افکار خودآیند منفی و عزت نفس با استعداد اعتیاد از ضریب همبستگی پیرسون استفاده شد. در جدول ۱ ماتریس همبستگی بین متغیرهای پژوهش ارائه شده است.

جدول ۱. ماتریس همبستگی متغیرهای پژوهش

متغیر	۱	۲	۳
استعداد اعتیاد	۱		
افکار خودآیند منفی	$0/397^{***}$	۱	
عزت نفس	$0/388^{***}$	$0/495^{***}$	۱

$*** P < 0/001$

همان‌گونه که از جدول ۱ ملاحظه می‌شود، بین افکار خودآیند منفی با استعداد اعتیاد رابطه مثبت معنادار و بین عزت نفس با استعداد اعتیاد رابطه منفی معنادار وجود دارد. به منظور تعیین نقش افکار خودآیند منفی و عزت نفس در پیش‌بینی استعداد اعتیاد از رگرسیون گام به گام استفاده شد که نتایج آن در جدول ۲ آورده شده است.

جدول ۲. تحلیل رگرسیون گام به گام برای استعداد اعتیاد

شاخص‌ها	تغییرات	مجموع مجذورات	درجه آزادی	میانگین مجذورات	F	R	R ²	سطح معناداری	
								گام	افکار خودآیند منفی
گام اول	افکار خودآیند منفی	رگرسیون	۹۶۳/۸۶۵	۱	۹۶۳/۸۶۵	۸۹/۲۳۱	۰/۳۹۷	۰/۱۵۷	۰/۰۰۰
	باقیمانده	باقیمانده	۵۱۶۳/۳۳۵	۴۷۸	۱۰/۸۰۲				
گام دوم	افکار خودآیند منفی و عزت نفس	رگرسیون	۱۲۶۲/۶۸۲	۲	۶۳۱/۳۴۱	۶۱/۹۰۷	۰/۴۵۴	۰/۲۰۶	۰/۰۰۰
	باقیمانده	باقیمانده	۴۸۶۴/۵۱۸	۴۷۷	۱۰/۱۹۸				

نتایج جدول ۲ رگرسیون گام به گام برای پیش‌بینی استعداد اعتیاد نشان می‌دهد که در گام اول متغیر افکار خودآیند منفی به تنهایی $0/16$ استعداد اعتیاد را پیش‌بینی می‌کند و در گام دوم افکار خودآیند منفی و عزت‌نفس روی هم $0/21$ متغیر استعداد اعتیاد را پیش‌بینی می‌کنند.

جدول ۳. پیش‌بینی استعداد اعتیاد از طریق افکار خودآیند منفی و عزت‌نفس

متغیر	B	SEB	β	t	سطح معناداری	
گام اول	افکار خودآیند منفی	0/058	0/006	0/397	9/446	0/000
گام دوم	افکار خودآیند منفی	0/040	0/007	0/271	5/766	0/000
عزت‌نفس		-0/157	0/029	-0/254	-5/413	0/000

مطابق جدول ۳، افکار خودآیند منفی ($P < 0/001$, $\beta = 0/27$) ارتباط مثبت و معناداری با استعداد اعتیاد دارد و عزت‌نفس ($P < 0/001$, $\beta = -0/25$) ارتباط منفی و معناداری با استعداد اعتیاد دارد و پیش‌بینی‌کننده استعداد اعتیاد می‌باشند.

بحث و نتیجه‌گیری

هدف پژوهش حاضر تعیین سهم افکار خودآیند منفی و عزت‌نفس در پیش‌بینی استعداد اعتیاد در دانش‌آموزان پسر بود. یافته‌ها نشان داد که بین متغیر افکار خودآیند منفی با استعداد اعتیاد رابطه مثبت معنادار و بین عزت‌نفس با استعداد اعتیاد رابطه منفی معنادار وجود دارد. نتایج تحلیل رگرسیون نشان داد که افکار خودآیند منفی نقش معناداری در پیش‌بینی استعداد اعتیاد دارد.

در بعضی از تحقیقات نشان داده شده است که افکار خودآیند منفی رابطه و نقشی در افسردگی دارد، برای مثال کرتز، کوران، استیونز، برگوینسون (۲۰۱۵) در تحقیقی به این نتیجه رسیدند که به طور قابل توجهی افکار منفی تکراری با افسردگی و اضطراب مرتبط بود و بهبود در افکار منفی تکراری قویاً با کاهش افسردگی و اضطراب مرتبط است، که این نتیجه با کارهای دیگری که نشان می‌دهند نشخوار فکری با پاسخ کمتر، یا با تأخیر پاسخ، برای درمان همراه

است، همسو می‌باشد. دیگر تحقیقات عنوان کرده‌اند که احتمالاً تغییر در افکار خودآیند منفی و کسب مهارت‌های شناختی می‌تواند در پیشگیری از عود افسردگی مؤثر باشد (کاوایانی، جواهری و بحیرایی، ۱۳۸۴). همچنین بابامیری و همکاران (۱۳۹۲) به این نتیجه رسیدند که افکار خودآیند منفی رابطه‌ی منفی با میزان شادکامی افراد معتاد دارد، بنابراین میزان افکار خودآیند منفی در افراد معتاد بیشتر است که این خود موجب تبعاتی چون افسردگی و اضطراب می‌شود. در تحقیقی دیگر دهقان، وکیلی و محمدخانی (۱۳۹۱) به این نتیجه رسیدند که طرحواره‌های ناسازگار اولیه با گرایش به مصرف مواد در نوجوانان مرتبط است. همچنین در پژوهش‌هایی عنوان کرده‌اند که یک دسته از افرادی که بیشتر در معرض اعتیاد به مواد مخدر قرار می‌گیرند افراد افسرده هستند. به عقیده برژه افسردگان بیشترین و مهم‌ترین بخش معتادان را تشکیل می‌دهند. افراد افسرده ضعف روانی دارند و به نوعی احساس خلأ شخصیتی می‌کنند. آن‌ها به تصور خودشان، توان لذت بردن از دنیا را ندارند، همواره احساس ناتوانی و خستگی می‌کنند و خود را تهی از هرگونه توان و احساس مطلوب می‌دانند. به عقیده سیدنی کوهن، چنین افرادی ممکن است با مصرف مواد در جستجوی جادویی برآیند که به دردهایشان پایان بخشد و خلأهایی را که در خودشان احساس می‌کنند رفع و نقص شخصیت‌شان را برطرف کنند (موسی نژاد، ۱۳۸۱). همچنین نتایج پژوهش آدرم، نیک‌منش و بخشانی (۱۳۸۹) نشان داد که سه متغیر اسکیزوفرنی، خستگی روانی و افسردگی ۵۲ درصد واریانس گرایش به مصرف مواد را پیش بینی می‌کنند.

در تبیین این یافته می‌توان گفت، هرگاه رشد روانی و فکری فرد به موازات رشد جسمی او انجام نگیرد و شخصیت فرد تکامل نیابد، یا اینکه در اثر مشکلاتی از قبیل ناتوانی در کنترل فکر، دچار افکار منفی مزاحم شود، فرد در معرض و هجوم بیماری‌ها و اختلالات روانی قرار می‌گیرد و به فردی بی‌اراده، تلقین‌پذیر و بی‌عاطفه تبدیل می‌شود، و همین افکار خودآیند منفی می‌تواند سبب ناامیدی و خود ایرادگیری‌های بی‌جا شود و در این هنگام فرد در معرض خطر کجروی و انحراف واقع می‌شود، که اعتیاد به مواد مخدر یکی از این انحرافات می‌باشد. این گونه افراد به دلیل عدم تکوین شخصیت نمی‌توانند ارزش‌های اخلاقی را بپذیرند و به آسانی نمی‌توانند خود را با محیط سازش دهند. علاوه بر آن، دچار مشکلات احساسی و عاطفی می‌گردند. در نتیجه، زمینه مناسبی برای اعتیاد به مواد مخدر در چنین افرادی به وجود می‌آید و این می‌تواند خطری برای دانش‌آموزان و خانواده آنها و جامعه باشد، زیرا در تحقیقی وحدت

(۱۳۸۴) به بررسی شیوع استعداد اعتیاد در بین دانش‌آموزان پسر دبیرستان‌های ارومیه (۱۴ تا ۲۰ سال) بر اساس مقیاس APS پرداخت، و نتایج نشان داد که ۴۳/۲ درصد دانش‌آموزان دارای استعداد اعتیاد بسیار کم و کم، ۴۲/۸ درصد دارای استعداد اعتیاد متوسط تا زیاد و ۱۴/۱ دارای استعداد اعتیاد خیلی زیاد هستند (به نقل از مصطفائی، ۱۳۹۳).

یافته دیگر پژوهش این بود که عزت‌نفس با استعداد اعتیاد رابطه منفی معنادار و همچنین نقش معناداری در پیش‌بینی استعداد اعتیاد دارد. در تحقیقی که توسط گلیندمن، گلر و فورتنی (۱۹۹۹) انجام شد، به این نتیجه رسیدند که دانش‌آموزان با سطوح عزت‌نفس پایین، میزان بالاتری از مسمومیت با الکل در خونشان یافت شد. همچنین می‌تروویچ و همکاران (۲۰۱۴) به این نتیجه رسیدند که عزت‌نفس پایین، سطوح بالاتر تنش، اضطراب و حساسیت به انتقاد در معتادان به الکل دیده شد. اعتماد به نفس با مشکلات رفتاری و هیجانی ارتباط منفی دارد (سلیمی و کالیاس، ۲۰۱۰). به اعتقاد کاپلان و همکاران (۱۹۷۵، ۱۹۸۲، ۱۹۸۴)؛ به نقل از علایی، کدیور، محمدخانی، صرامی و علائی، ۱۳۸۹) عزت‌نفس پایین عامل اصلی سوء مصرف مواد در نوجوانان است. به طوری که پژوهش محمدخانی (۱۳۸۶) نیز نشان می‌دهد نوجوانانی که عزت‌نفس و توانمندی خودکمتتری داشته باشند، کمتر الکل، سیگار و سایر مواد مصرف می‌کنند. در تبیین این یافته می‌توان گفت از عواملی که در دوره نوجوانی مطرح است، بحث استقلال‌طلبی و مسئولیت‌پذیری می‌باشد، چون همان‌طور که می‌دانیم نوجوان تمایل دارد توانایی‌ها و نیروهای خود را به معرض نمایش بگذارد و قدرت و توانایی خود را به اطرافیان ثابت کند. می‌خواهد یکه و تنها عمل کند و تا جایی که می‌تواند به اطرافیان و بویژه والدین خود تکیه نکند. استقلال‌طلبی زمینه اولیه ورود او به اجتماع را فراهم می‌سازد و او را برای پذیرش مسئولیت‌های اجتماعی آماده می‌کند و به وسیله همین استقلال و مسئولیت‌پذیری است که عزت‌نفس نوجوان کم‌کم شکل می‌گیرد، و با توجه به تحقیقی که مصطفائی (۱۳۹۳) بدین نتیجه رسید که استقلال و مسئولیت‌پذیری با استعداد اعتیاد رابطه معکوس دارد، می‌توان به این یافته از تحقیق حاضر اعتماد کرد. نتیجه این بررسی نقش مهمی در پیشگیری از اعتیاد در دانش‌آموزان می‌تواند داشته باشد، بدین ترتیب که اگر در دوره نوجوانی افکار خودآیند منفی نوجوانان از طریق (مشاور مدرسه، معلم، حتی خانواده و...) شناسایی شود و سعی در تعدیل و برطرف کردن این افکار منفی به وسیله روش‌های شناخت‌درمانی و چالش با این افکار منفی شود و همچنین با استقلال و مسئولیت دادن به

نوجوانان به شیوه درست که منجر به افزایش عزت نفس آنها می شود، می توان از خطرات عظیم در آینده نوجوانان و به دنبال آن از آسیب به خانواده ها و در نهایت از آسیب به جامعه جلوگیری کرد.

منابع

- آدم، مهدیه؛ نیک منش، زهرا؛ بخشانی، نورمحمد (۱۳۸۹). پیش بینی گرایش به مصرف مواد براساس ویژگی های شخصیتی و سبک دل بستگی. روانشناسی معاصر، ۵، ۴۲-۳۴.
- بابامیری، محمد؛ وطن خواه، محمد؛ معصومی جهاندیزی، حسین؛ نعمتی، مرضیه؛ درویشی، مهسا (۱۳۹۲). بررسی رابطه ی بین سبک های مقابله با استرس، افکار خودآیند منفی، و امیدواری با شادکامی در افراد معتاد مراجعه کننده به کلینیک های ترک اعتیاد شهر اهواز در سال ۱۳۹۰. مجله ی علمی - پژوهشی دانشگاه علوم پزشکی زنجان، ۲۱(۸۴)، ۹۱-۸۲.
- بهرامی، فرحناز؛ سودانی، منصور؛ مهرابی زاده، مهناز (۱۳۸۹). بررسی اثربخشی گشتالت درمانی بر عزت نفس، افسردگی، و احساس تنهایی زنان مطلقه ی افسرده. مطالعات اجتماعی - روانشناختی زنان، ۱، ۱۴۵-۱۲۹.
- حسینی، محمدعلی؛ دژکام، محمود؛ میرلاشاری، ژیلا (۱۳۸۶). همبستگی عزت نفس و پیشرفت تحصیلی در دانشجویان توانبخشی دانشگاه علوم بهزیستی و توانبخشی تهران. مجله ایرانی آموزش در علوم پزشکی، ۱(۱)، ۱۴۲-۱۳۷.
- دهقان منشادی، سعیده سادات؛ وکیلی، پریوش؛ محمدخانی، شهرام (۱۳۹۱). بررسی سهم هریک از حوزه های طرحواره های ناسازگار اولیه با گرایش به مصرف مواد در نوجوانان. دومین همایش سراسری اعتیاد و آسیب های روانی و اجتماعی، تهران، دانشگاه خوارزمی، ۴۲.
- زینالی، علی؛ وحدت، رقیه و عیسوی، محمد (۱۳۸۷). زمینه های مستعدکننده پیش اعتیادی معتادان بهبودیافته. مجله روانپزشکی و روانشناسی بالینی، ۱۴(۱)، ۷۹-۷۱.
- زینالی، علی؛ وحدت، رقیه؛ قره دینگه، خاور (۱۳۸۹). رابطه سبک های والدینی با استعداد اعتیاد در فرزندان خانواده پژوهی، ۶(۲۳)، ۳۵۲-۳۳۵.
- علایی خرامین، رقیه؛ کدیور، پروین؛ محمدخانی، شهرام؛ صرامی، غلامرضا؛ علائی خرازم، محمدحسین (۱۳۸۹). مدل روابط علی عوامل مؤثر بر مصرف مواد مخدر توسط نوجوانان شهر کرج. پلیس زن، ۴(۱۲)، ۷۶-۵۲.
- کاویانی، حسین؛ جواهری، فروزان؛ بحیرایی، هادی (۱۳۸۴). اثربخشی شناخت درمانی مبتنی بر ذهن آگاهی (MBCT) در کاهش افکار خودآیند منفی، نگرش ناکارآمد، افسردگی و اضطراب: پیگیری ۶۰ روزه. تازه های علوم شناختی، ۱(۱۷)، ۵۹-۴۹.
- محمدخانی، شهرام (۱۳۸۶). مدل ساختاری مصرف مواد در نوجوانان در معرض خطر: ارزیابی اثر مستقیم و غیرمستقیم عوامل فردی و اجتماعی. فصلنامه ی پژوهش در سلامت روانشناختی دانشگاه تربیت معلم، ۲(۲)، ۱۴-۵.

- مصطفائی، حامد (۱۳۹۳). بررسی رابطه مولفه های هوش هیجانی با استعداد اعتیاد و پرخاشگری دانش‌آموزان پسر دوره متوسطه. پایان نامه کارشناسی ارشد، دانشگاه سیستان و بلوچستان.
- موسی نژاد، علی (۱۳۸۱). نگاهی به عوامل مؤثر بر گرایش نسل جوان به مواد مخدر. دومین همایش ملی آسیب های اجتماعی در ایران، تهران، آگاه، ۲۱۸.
- مینوئی، محمود؛ صالحی، مهدیه (۱۳۸۲). بررسی عملی بودن، اعتبار، روایی و هنجاریابی آزمون های AAS ASP و MAC-R به منظور شناسایی افراد در معرض و مستعد سوء مصرف مواد در بین دانش‌آموزان پسر مقطع متوسطه شهر تهران. فصلنامه اعتیاد پژوهی، ۱(۳)، ۱۰۸-۷۷.
- وحدت، رقیه؛ زینالی، علی (۱۳۸۸). بررسی اپیدمیولوژی استعداد اعتیاد در نوجوانان چهار منطقه کشور (گزارش طرح پژوهشی). مرکز تحقیقات سوء مصرف و وابستگی به مواد، دانشگاه علوم بهزیستی و توانبخشی، تهران، ۲۲-۱۶.

- Abela, R. Z., Skitch, S.A. (2007). Dysfunctional attitudes, self-esteem, and hassle: cognitive vulnerability to depression in children of affectively ill parent. *Behaviores therapy*, 45, 1127-1140.
- Adroom, M., Mirlotfi, P., Nikmanesh, Z., Shahidi, R., Keikha, L. (2014). Prediction of Addiction Potential in Youth According to Attachment Styles. *Zahedan Journal of Research in Medical Sciences*, 16(5), 89-91.
- Choon, M., Talib, M., Yaacob, S., Awang, H., Tan, J., Hassan, S., Ismail, Z. (2015). Negative automatic thoughts as a mediator of the relationship between depression and suicidal behaviour in an at-risk sample of Malaysian adolescents. *Child and Adolescent Mental Health*, 20(2), 89-93.
- Dahl, R. (2004). Adolescent brain development: a period of vulnerabilities and opportunities – keynote address. *Ann. N. Y. Academic Science*, 1021, 1-22.
- Franke, P., Neef, D., Weiffenbach, O., Gansicke, M., Hautzinger, M., Maier, W. (2003). Psychiatric comorbidity in risk groups of opioid addiction: A comparison between opioid dependent and nonopioid dependent prisoners. *Fortschritte der Neurologie-Psychiatrie*, 71(1), 37-44.
- Gladwin, T., Figner, B., Crone, E., Wiers, R. (2011). Addiction, adolescence, and the integration of control and motivation. *Developmental Cognitive Neuroscience*, 1, 364-376.
- Glindemann, K. E., Geller, E. S., Förtney, J. N. (1999). Self-Esteem and Alcohol Consumption: A Study of College Drinking Behavior in Naturalistic Setting. *Journal of Alcohol & Drug Education*, 45 (1), 60-71.
- Hollon, S.D., Kendall, P.C. (1980). Cognitive self-statements in depression: Development of an automatic thoughts questionnaire. *Cognitive Therapy and Research*, 4, 383-395.
- Kertz, S., Koran, J., Stevens, K., Björgvinsson, T. (2015). Repetitive negative thinking predicts depression and anxiety symptom improvement during brief cognitive behavioral therapy. *Behaviour Research and Therapy*, 68, 54-63.
- Logan, T., Walker, R., Cole, J., Leukefeld, C. (2002). Victimization and substance abuse among women: Contributing factors, interventions, and implications. *Review in General Psychology*, 6(4), 325.
- Mitrovic, M., Hadzi-Pesic, M., Stojanovic, D., Milicevic, N. (2014). Personality traits and global self-esteem of alcohol addicts. *Procedia - Social and Behavioral Sciences*, 127, 255-259.
- Pirbaglou, M., Cribbie, R., Irvine, J., Radhu, N., Vora, KH., Ritvo, P. (2015). Perfectionism, Anxiety, and Depressive Distress: Evidence for the Mediating Role of Negative Automatic Thoughts and Anxiety Sensitivity. *Journal of American College Health*, 61(8), 477-483.

- Salimi, S., Callias, M. (2010). Self-esteem in adolescents with conduct problems and depression. *Children and adolescents: liaison and consultation psychiatry*, 328-329.
- Weed, N., Butcher, N.J., McKenna, T., Ben-Porath, Y. (1992). New measures for assessing alcohol and other drug problems with the MMPI-2: The APS and AAS. *Journal of Personality Assessment*, 58, 389-404.
- Wolff, J., Frazier, E.A., Smythers, C.E., Burke, T., Sloan, E., Spirito, A. (2013). Cognitive and social factors associated with NSSI and suicide attempts in psychiatrically hospitalized adolescents. *Journal of Abnormal Child Psychology*, 41, 1005-1013.

